

Олена Литвиненко

Проблема інформаційної безпеки в контексті міграційних процесів

У статті розглядаються проблеми інформаційної безпеки України, захисту власного інформаційного простору як у межах країни, так і за її кордонами. Зазначається, що світове українство може й повинно стати основою ефективної інформаційної пропаганди нашої Батьківщини, потужним лобістом її інтересів на всіх рівнях, проте відсутність відповідної державної політики України завдає значної шкоди іміджу держави та стримує процеси європейської інтеграції.

In the article the problems of international safety of Ukraine, protection of own informative space both in the country and outside of it. It is outlined, that that the Ukrainians in the whole World can and should be strong lobbyist of its interests on all levels, but absence of appropriated state policy of Ukraine seriously damage the image of the state and hold back the process of European Integration.

Перше десятиліття нового тисячоліття принесло чимало змін в життя і розвиток світової спільноти. Трансформації, пов'язані з поступом інформаційних і комунікаційних технологій, все більше проникають у всі сфери життєдіяльності суспільства, тим самим поглиблюючи глобалізаційні процеси. Сьогодні характеризується різким зростанням міжнародних міграційних процесів та залученням до цього процесу практично всіх країн світової спільноти.

Добре відомо, що міграція була неодмінною складовою історії людства. Вона сформувала модерний світ і завжди була предметом гарячих дебатів на різних рівнях. Проте сучасні міграційні процеси мають небачені раніше масштаби та відрізняються надзвичайною складністю.

На початку XXI ст. загальна кількість мігрантів у світі оцінювалась у 125 млн. осіб, що становить близько 2 % населення планети. Міжнародна міграція в сучасних умовах набуває різних форм: трудової, туристичної, сімейної. Найбільшого поширення набула трудова, або міжнародна міграція робочої сили, як цей феномен ще називають у науковій літературі. На думку А. Кірсева, міжнародна міграція трудової сили – це добровільне переміщення у формі легального або нелегального виїзду робочої сили на постійне або тимчасове проживання.

Україна у всі історичні періоди відзначалася значним переміщенням людей як по її території, так і за її межами. Географія зовнішніх зв'язків мігрантів з України є досить широкою, на сьогодні вони працюють у більш, ніж 30-ти країнах світу. Найбільше таких мігрантів у Греції, Італії, Португалії, Чехії, Іспанії, Туреччині. За висновками Світового банку, Україна посідає четверте місце серед країн, які є джерелом або транзитером мігрантів у країні Європейського Союзу.

Зустрічні міграційні потоки (імміграція) найбільш активними є між Україною та країнами колишнього СРСР. Серед таких представників переважають репатріанти, тобто особи, які народилися в Україні, але тривалий час жили й працювали за її межами. Серед них багато людей пенсійного віку, що посилює процеси «старіння» населення у нашій державі. Україна також постійно приймає біженців із «гарячих точок» СНД – Чечні, Азербайджану, Грузії, Таджикистану та інших країн.

Україна внаслідок зручного географічного розташування (на шляху із Азії в Європу) є регіоном, через який здійснюється нелегальна міграція людей із Південної і Південно-Східної Азії в європейські держави. За таких умов одним із найважливіших елементів національної безпеки стає її інформаційна складова. Негативний вплив міграційних процесів на розвиток України як демократичної, економічно стабільної, суверенної держави, формування її позитивного іміджу серед світової спільноти може бути зменшений завдяки забезпеченню належного рівня її інформаційної безпеки.

Поняття *інформаційної безпеки*, як правило, розглядають у кількох вимірах: 1) захищеність інформаційного середо-

вища суспільства, 2) захищеність потреб в інформації особи, суспільства й держави (коли забезпечується їхнє існування та прогресивний розвиток незалежно від наявності внутрішніх і зовнішніх інформаційних загроз). Об'єктами інформаційної безпеки є інформаційні системи різного масштабу і призначення, зокрема, особистість, колектив, суспільство, держава, світове товариство. Суб'єктами інформаційної безпеки є держава, громадяни, суспільні організації і громадські об'єднання, що мають повноваження щодо забезпечення інформаційної безпеки відповідно до існуючого законодавства.

Дослідники виділяють основні загрози інформаційній безпеці: а) загрози впливу неякісної інформації (недостовірної, фальшивої, дезінформації) на особистість, суспільство, державу; б) загрози несанкціонованого і неправомірного впливу сторонніх осіб на інформацію та інформаційні ресурси (тобто на їхнє виробництво, системи формування і використання); в) загрози інформаційним правам і свободам особистості (праву на виробництво інформації, її поширення, пошук, одержання, передавання й використання; праву на інтелектуальну власність на інформацію). У свою чергу, фактори загроз поділяються на політичні, економічні й організаційно-технічні.

Варто зауважити, що *інформаційна безпека* – це збереження конфіденційності, цілісності та доступності інформації; можуть також враховуватися інші властивості (автентичність, відстежуваність, неспростовність та надійність). Виходячи з цього, стратегічною метою будь-якої демократичної держави, у тому числі й України, повинно бути формування і становлення її інформаційного простору – сукупності доступних у країні інформаційних джерел і потоків. Тому без комплексного урахування впливу інформаційного чинника на процеси етнічного й національного розвитку української спільноти, а також на стійкість і стабільність українського соціуму в транзитивних умовах оптимальне вирішення багатьох невідкладних проблем українства є неможливим. Оскільки суттєвою характеристикою транзитивних суспільств є апріорна небезпека, то важливим завданням сучасного українознавства є не тільки науковий аналіз проблеми забезпечення національної безпеки в умовах трансформаційних зрушень, але й мінімізація негативних наслідків уже здійснених порушень інформаційної безпеки суспільства та реалізація ефективної стратегії інформаційної безпеки.

До основних чинників, які формують інформаційну сферу суспільства, належать засоби масової інформації (ЗМІ). На жаль, сьогодні спостерігається поширення у світовому інформаційному просторі викривленої, недостовірної та упередженої інформації, що завдає шкоди національним інтересам України, а також зовнішні негативні впливи на індивідуальну свідомість через засоби масової інформації. Унаслідок цього формується упереджене уявлення про Україну та негативне ставлення до її представників за кордоном.

Перш за все, маючи таку велику діаспору, Україні потрібно на державному рівні забезпечити належну підтримку українських ЗМІ за кордоном, оскільки саме вони виступають основним джерелом інформації як для держави, так і про неї. Варто зауважити, що протягом останніх років у провідних світових медіа різко зменшилася й до того невелика кількість повідомлень про Україну, більша половина з яких носить негативний характер.

Згідно з Указом Президента України від 20 лютого 2006 року № 142 «Про культурно-інформаційний центр у складі закордонної дипломатичної установи України» одним із пріоритетних напрямків захисту інформаційного простору є підтримка зв'язків з українцями за кордоном, сприяння задоволенню їх культурно-мовних, інформаційних та інших потреб. Але, як показує практика, гасла залишаються гаслами, влада не вважає за потрібне докласти для їх реалізації значних зусиль.

За приклад вдалої політики щодо закордонних ЗМІ можна навести діяльність Росії, яка щороку виділяє мільйони на підтримку мас-медіа своєї діаспори. Водночас українці, яких лише в Європі налічується від 3 до 7 мільйонів, не отримують жодної підтримки. Чимало громад видають свої бюлетені, газети та журнали закордонного українства. На сторінках таких видань журналісти розповідають про Україну, її історію та здобутки. Найбільшу кількість друкованих ЗМІ мають українці в Італії, значного поширення набули «Українська газета», часопис «До світла», газета «Європейський українець», «Без кордонів», Інтернет-видання «Лелеки», журнал «Україна» та ін. Існує також невелика кількість україномовних телеканалів. Так, наприклад, уперше на теренах США телекомпанія UA TV почала трансляцію програм шести вітчизняних каналів («Перший національний», «НТН», «ЕРА», «Культура» та «Київ»). В ефірі UA TV українцям діаспори пропонуються інформаційні, культурно-просвітницькі, музичні, спортивні програми, українські художні та документальні фільми. Стрічки світового кінематографу дублюються виключно українською мовою. Проте власних коштів на регулярний випуск таких ЗМІ катастрофічно не вистачає – і без постійної підтримки держави вони або взагалі закриваються, або ледь животіють.

Крім мас-медіа, враховуючи всю ту потужність міграційних процесів, що відбуваються сьогодні, велику роль у захисті українського інформаційного простору відіграють неурядові

організації та рухи. Так, громадська організація «Європейська Асоціація Українців» з центральним офісом у Брюсселі та представництвами у Парижі, Страсбурзі, Мюнхені, Берліні та Варшаві за одну з основних своїх задач ставить «сприяння постійному та ефективному інформаційному діалогу української громадськості з інституціями і громадським суспільством Європейського Союзу». Подібною є і мета діяльності таких організацій, як Міжнародний благодійний фонд «Open Ukraine», неурядової організації «Ukraine Cognita», а також Української Всесвітньої Координаційної Ради, Світового Конгресу Українців, Спільки Української Молоді, Молодіжної організації Український «Пласт» тощо.

Із метою забезпечення інформаційної безпеки українців серед світової спільноти важливою є міжнародна діяльність власне українських ЗМІ. Найвпливовішими та найавторитетнішими серед таких мас-медіа є українське національне інформаційне агентство «Укрінформ», корпункти якого працюють у 9-ти країнах світу й інформацію якого отримують найбільші ЗМІ світу. Повідомлення «Укрінформу» виходять чотирма мовами – українською, російською, англійською та іспанською мовами. Проте останнім часом у зв'язку із цілеспрямованою дискредитаційною політикою окремих представників української правлячої верхівки щодо роботи агентства, авторитет його на міжнародній арені стрімко падає. Наслідками такої діяльності може стати повна інформаційна ізоляція закордонних українців (і не тільки) щодо реальної ситуації в Україні.

Отже, кожна держава зобов'язана підтримувати власний інформаційний простір як у межах країни, так і за її кордонами. Українці мають одну з найбільших діаспор у світі, тому світове українство може й повинно стати основою ефективної інформаційної пропаганди нашої Батьківщини, потужним лобістом її інтересів на всіх рівнях. Проте відсутність відповідної державної політики України завдає значної шкоди іміджу держави та стримує інтеграцію в Європу.

1. Барташук Т. П. Інформаційна основа економічного розвитку сучасного світу / Т. П. Барташук // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – К.: Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжн. відносин, 2001. – Вип. 30 (II). – С. 219–227.
2. Бичко А., Бичко І. Пошуки нової ідентичності в умовах інформаційного суспільства / А. Бичко, І. Бичко // Людинознавчі студії: Збірник наук. праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – Дрогобицьк: Науково-видавничий центр ДДПУ імені Івана Франка, 2009. – Вип. 12. Філософія. – С. 4–15.
3. Киреев А. Международная экономика. Международная микроэкономика: движение товаров и факторов производства. – 1 ч. – М.: Междунар. Отношения, 2007. – С. 321–341.

Світлана Одинець

Українські мігрантські онлайн-ресурси в країнах Західної Європи у просторі комунікування українців

У статті запропоновано деякі міркування щодо особливостей контенту українських мігрантських Інтернет-ресурсів у країнах Західної Європи та Росії в системі сучасних глобальних медіа-дискурсів.

In the article some reflections about peculiarities of content of Ukrainian migrants' Internet-resources in the countries of Western Europe and Russia in the System of modern global media-discourses are proposed.

Досліджуючи міграційні процеси в Європейському Союзі, а також особливості української міграції до країн Європи, окрему увагу ми зосередили на моніторингу інформаційних потоків на тему міграції. Предметом нашої уваги став, власне, не тільки первинний збір та опрацювання видимих «меседжів» українського інформаційного контенту на тему міграції (як це часто практикують колеги), а, власне, глибинна структуризація медіа-повідомлень через розпрацювання

принципово нової системи змістових характеристик та їх смислових значень*. Моніторинг було застосовано для аналізу українського (україномовного і частково російськомовного) інформаційного полів у спектрі «міграційна політика». Наслід-

* Система аналізу інформаційних потоків випрацювана за спеціальною методологією у Львові, в «Лабораторії соціальних досліджень» під керівництвом І. Маркова.